

KYRKNYTT

Tidningen om

LIVSFRÅGOR OCH KRISTEN TRO

från Svenska kyrkan i Karlstad och Hammarö | www.kyrknytt.se

Julspecial
med kyrkornas
evenemangs-
kalender

BOSS PUNKT.

Nazisten som blev rädd för sig själv
Kan ondskan komma fram igen?

Döden är rädd för skrattet
Om ett vackrare liv i skuggan av cancern

2015

Bild: Hans Kvarnström/universitetskyrkankarlstad.blogspot.se

Fortfarande söker både
människor och änglar
frihet, jämlikhet, syskonskap!
I himlen?
I utopin?
I Verkligheten?

ALLA behöver hjälp. Ibland.

Brytpunkt, eller vändpunkt, är den punkt då något förändras eller upphör och är temat för detta nummer av Kyrknytt.

Det ger oss möjlighet att berätta om Peter Sundin, den tidigare nazisten som i dag jobbar för alla barns och ungdomars rätt att slippa bli förnedrade. Vi träffar också konstnären Åke Grützelius som lever med döden som en ytterst påtaglig följeslagare.

Vi berättar hur du kan påverka valet av ny biskop i Karlstads stift och hur konfirmationstiden kan vara en hjälp att lära känna den kristna trons utgångspunkt att alla människor är lika mycket värda.

Vi listar också vad du kan göra för att hjälpa människor som lever i utsatthet. Kanske kommer 150 000, eller rentav 190 000, asylsökande till

Sverige bara i år – människor som fattat det enormt stora beslutet att fly sitt hemland och söka sig till ett främmande land. För ett svenskt medelklassliv med vardagens dagishämtningar och övertid och almanackor och digra att göra-listor innebär det ett slags uppvaknande.

DET ÄR EN MÄNSKLIG rättighet att söka asyl och ett bättre liv, det goda samhället ger plats för den behövande främlingen. Alla kan vi ju vara utsatta och i behov av hjälp – men samtidigt högst kapabla, annars hade vi aldrig tagit oss någonsans. Vi kan alla bli offer i ett helveteskrig, men vara överlevare. Och vi kommer alla troligen att någon gång i livet behöva hjälp som kostar.

Hoppas att de som har möjlighet då ger oss den. ●

CECILIA
HARDESTAM
*ansvarig utgivare
och redaktör*

KYRKNYTT
Karlstads pastorat
Västra Kyrkogatan 5
652 24 Karlstad
www.kyrknytt.se

ansvarig utgivare och redaktör
Cecilia Hardestam 054-14 15 32
cecilia.hardestam@svenskakyrkan.se

grafisk form
Maria K-Back, Whiter Shade

tryck
LÖWEX Trycksaker AB, Växjö
ISSN 2001-6212

Svenska kyrkan

Möt människorna bakom religionen

RELIGIONER KAN INTE MÖTAS – men människor kan! Och att prata med varandra istället för om varandra får oftast positiva konsekvenser, man börjar lära känna det okända och tar in en annan människas perspektiv i sitt eget.

Nätverket "Religionernas Hus" initierat av biskop Esbjörn Hagberg, med syfte att underlätta religionsdialog i Karlstad med omnejd, har nu utvidgats med samtalsforumet "Kvinnor talar tro". Gruppen består av kristna och muslimska kvinnor i olika åldrar och med olika bakgrund.

– Vi tycker det är viktigt att vi kvinnor träffas för att lära känna varandra, inspireras och bygga ömsesidig förståelse för den andres tro och liv. Vi vill se människan bakom religionen, komma närmare och förhoppningsvis stärka varandra, säger gruppens samtalsledare teologistuderande Kristina Lund.

Under de månatliga träffarna planerar gruppen att försöka lära sig mer om de båda religionernas historia, diskutera synen på Gud, jungfru Maria och Jesus – det är som exempel inte möjligt att vara muslim och inte se Jesus som en stor profet. Gruppen tänker sig också att samtala utifrån frågor som: Hur pratar du med dina närmaste? Vad gör ett bra samtal? Hur vill du prata med Gud? ●

Goufran Asalh, Kristina Lund och Amani Taleb är alla med i gruppen "Kvinnor talar tro".

julklappstips

Från Karlstadsförlaget Votum & Gullers kommer en mängd angelägna böcker. En av de senare har titeln: **För det finns så mycket vackert, som alla dessa människor som var här.**

I boken söker författaren Jan Nordström svar på vad modiga människor gjort och gör för att vända uppgivenhet och oro inför tillståndet i världen till positiva handlingar. Läs och inspireras!

Bland alla böcker om närvaro och mindfulness hittar vi en liten pärla **Nå – tilstedeværelse i vardagen** av Michael de Vibe och Ragnar Karem. Författarna har via forskning och erfarenhet sett hur uppmärksamhetsträning kan reducera stress och ge förbättrad livskvalitet. Boken är fylld av enkla övningar för vardagens olika situationer: hur du möter andra, äter, kör bil eller svarar i mobilen.

Se www.romforpar.no

Resan till den första julen, Verbum, lyckas faktiskt med konsten att vara både bok och julkrubba i ett. Här återberättas julevangeliet med hjälp av pop-up-scener och de viktigaste figurerna ur julevangeliet presenteras: Maria, ängeln, Josef, herden, åsnan, Jesus och några till.

Att möta oron

Är du orolig för tillståndet och nöden ute i världen? Funderar du på hur du bäst kan hjälpa alla flyktingar som kommer till vårt land? På sid 18–19 ser du vad kyrkan gör och hur du kan engagera dig.

Om du behöver hjälp att hantera de känslor som väcks

Lyssna

Flyktingsströmmen påverkar vår vardag. Hur kan vi låta bli att stänga av nöden och vår önskan om att vara till nytta? Lyssna via www.sverigesradio.se/p1/radiopsykologen

Programmet har rubrik *Jag gråter över flyktingkrisen* och sändes 22/10.

Samtala ansikte mot ansikte

Vänd dig till kyrkan där du bor och be om samtalsstöd. Kontaktuppgifter hittar du på: svenskakyrkan.se/hammaro, svenskakyrkan.se/karlstadspastorat och svenskakyrkan.se/grava

Dessutom finns specialmottagningen Samtalsakuten med telefon 054-18 00 50 (Obs! begr öppettider under julhelgen).

Kontakta Jourhavande präst

Ring 112, chatta eller mejla med jourhavande präst. Telefonjouren har öppet varje natt mellan kl 21-06, chatten är öppen måndag till torsdag kl 20-24. Mejla kan du göra när som helst. Se mer på: svenskakyrkan.se/jourhavandepraest

Meditera, be eller gå på gudstjänst

Meditation, bön och andakt är ingen flykt utan ett sätt att förbereda sig för den komplicerade verklighet vi lever i och förnya vår kontakt med det som bär tillvaron – det oändliga eller gudomliga.

På sikt kan kontakten också göra oss bättre rustade, mer insiktsfulla och mer kärleksfulla i vardagen.

Se **sid 20–23 för program**

GE BORT...

rent vatten, skolböcker eller mangoplantor. Eller varför inte solenergilampa, frön och utsäde? I svenska kyrkans gåvoshop bidrar varje julklapp till att minska hunger, fattigdom och orättvisor runt om i världen.

Se gavoshop.svenskakyrkan.se

"När är du din bästa version av dig själv?" En fråga som Peter gärna ställer till sig själv men även uppmanar andra att fundera över. Det egna svaret är användbart för alla som vill förändring.

Peter Sundin växte upp med intolerans och högerextrema åsikter. Han blev nazist.

– De som inte var med oss var mot oss, och dem kunde vi ge oss på. Våld och hat var vårt språk.

Rädd... för mig själv

----- text HELENA SÖDERQVIST bild ØYVIND LUND -----

Det gick så långt att han miss-handlade en människa grovt, på gågatan hemma i Arvika. Tre gav sig på en. Sparkade och slog. Peter var den drivande, konstaterar tingsrätten i sin dom.

– Det slog slint. Jag hoppade på killen, två gånger mot huvudet. Det svartnade... jag minns inte så mycket mer.

Efteråt satte sig killarna på krogen och söp.

Det är en smärtsam berättelse, fortfarande, fast många år har gått och Peter numera sitter stadigt och välklätt bakom Brottsförebyggande centrums bord i Karlstad. Den före detta skinnskallen föreläser om sin nationalsocialistiska bakgrund, stöttar andra som vill lämna de högerextrema miljöerna och är en stark kraft inom Toleransprojektet i Värmland.

Men att så påtagligt ha mött sin egen ondska skapar en livslång osäkerhet. Den syns inte, men den finns där inne, försäkras han.

– Jag är fortfarande väldigt rädd för de där sidorna av mig själv, att de ska komma fram igen. Vad händer om umgänget är fel, om jag skulle dricka för mycket alkohol, om jag blir provocerad?

PETER TYCKER ATT han vaccinerat sig mot både våld och rasism med hjälp av professionell stöttning, kunskap, vänner och familj. Han har bytt liv. Jobbar från tidig morgon, tränar regelbundet, har flick-

vän, katter och hund. Dagarna är rätt inrutade, vilket ger stadga. Han påminner om att det tar lång tid att bygga upp en ny identitet och att man måste ha tålmod och respekt för det; det tar ju också lång tid att bli rasist. Peter är trygg i sin nuvarande tillvaro men ändå, frågan finns där och den gnager ibland:

– Vad är jag kapabel att göra egentligen?

SVAR SAKNAS SÅ KLART för alla människor, men för den som gått över gränsen och skadat andra blir funderingen inte bara hypotetisk. Peter tror att osäkerheten alltid kommer att finnas inom honom. Den är en del av hans historia och de erfarenheter som han väljer att dela med sig av i hopp om att kunna stötta andra i samma situation.

– Jag försöker se det som en styrka, att jag vet vad som kan röra sig i skallen på den som använder våld och att jag är intresserad av människan bakom förövaren.

Men han vill också nå dem som möter och arbetar med intolerans i olika former. Skola, polis, sociala myndigheter, hjälporganisationer, ja alla som på olika sätt träffar personer med extrema åsikter.

– Fördöm åsikterna men se människan. Bry dig. Visa på alternativ men argumentera inte alltid, fördöm inte och förstärk inte den destruktiva vi- och dom-känslan, råder han och pratar utifrån de egna upplevelsena.

Skolan var det tydligaste exemplet. Peter menar att pedagogiken var konfrontativ från första början. Killarna med de främlingsfientliga åsikterna skulle överbevisas. Effekten blev den motsatta.

– Det fanns agg mot våra åsikter och mot oss. Vi var stökiga, blev bortplockade och stämplades som dumma i huvudet. Nästan hela högstadiet gick jag i en specialgrupp och där fanns så klart de likasinnade. Det blev vi mot resten.

Peter minns när Flora Gladh, överlevare från Auschwitz, kom till skolan för att berätta om Förintelsen. Det kändes som att lärarna ordnat temadagen främst med tanke på gänget med nazistsympatier.

– De satte oss på första bänk. Jag bara stängde av, skrattade och betedd mig som jag trodde att alla förväntade sig. Efteråt tog vi kontakt med Nationell ungdom och så att vi ville bli medlemmar.

Några dagar senare kom representanter för organisationen till Arvika för att starta en ny lokalgrupp. Högstadieeleverna skulle värvas till ett ”stundande raskrig”. De försågs med flygblad och klistermärken.

ATT BLI NAZIST TAR LÅNG TID. För Peter började det redan som liten. Han berättar om uppväxten med mamma och fem syskon, pappa fanns till och från i perioder.

– Det var absolut ingen misär

men det var en väldigt intolerant miljö. Allt som inte fanns i familjen var fel. Värst var invandrarna. De tog jobben.

Men där fanns också ett generellt förakt för alla som inte kroppsarbetade.

– Att ”vända papper” var inget riktigt jobb. Utbildning stod inte högt i kurs.

GENOM ÄLDRE SYSKON och deras kompisar kom Peter tidigt i kontakt med vit makt-musik. Att hänga med brorsans gäng och lyssna på Ultima Thule gav status och styrka.

– Det var häftigt och lite förbjudet. Jag fattade inte vad de sjöng men gillade farten och att brorsan lyssnade. Men de rasistiska åsikterna fanns där och blev med tiden en del av mig.

Peter beskriver en långsam och rätt vanlig process – med kompisar och helgfester, småstök, skolk och alkohol – mot en rasistisk identitet som på allvar befastes under högstadietiden.

– I åttan benämnde jag mig som nationalsocialist.

Engagemanget i Nationell ungdom eskalerade. Under gymnasieåren fortsatte det med demonstrationer, manifestationer och ett ständigt helgsupande.

– Vad som helst kunde hända. Vi laddade med alkohol och vit maktmusik. När vi gick ut var vi tvungna att bevisa att vi var just så råa som vi hade sagt på förfesten.

VÄNDPUNKTEN kom när hans lillebror misshandlades på grund av att Peter var nazist. Det var droppen efter att en längre tid ha vändats över det liv han levde.

– Jag ville göra något åt min ilska, mina åsikter och mitt våld.

Peter, och alla hans högerextrema kompisar, kände väl till Brottsförebyggande centrum och polisen Greger Wahlgrens anti-rassistiska arbete i Värmland. Peter bestämde sig för att ta kontakt, i hopp om att få hjälp att lämna rörelsen.

– Greger såg mig, istället för att som alla andra se bråkstaken Peter. Greger var neutral och lät mig berätta, var intresserad av vad som hänt i mitt liv och hur jag tänkte. Framförallt fick jag söka svaren i mig själv. Han lyssnade utan att kritisera.

Ären av avprogrammering beskriver Peter som ”ett rent helvete”.

– Det handlar om att förändra hela livet... åsikter, kompisar, alkohol... det är så lätt att falla tillbaka och känna sig misslyckad, att inte tro på sin förmåga. Men Greger fanns där när jag bara ville skita i allt. Han lyssnade och frågade ”Vad händer om du går tillbaka?”

Under fem års tid var Greger aldrig längre bort än ett telefonsam-

tal. Vetskapen om att hans engagemang sträckte sig långt utanför kontorstid var helt avgörande.

– Han var den jag behövde för att ta mig över tröskeln.

Hade samma bemötande fungerat på tonåringen Peter?

– Ja, det tror jag, det hade åtminstone sått ett frö och skapat förtroende och en relation, någon att vända sig till den dag önskan om förändring kom.

PETER, SOM NYSS passerat de 30, står i beredskap för att ta itu med nya utmaningar.

– Jag kan ju inte alltid leva på att prata om min historia.

Nästa steg är utbildning. Han hoppas komma in på polishögskolan.

– Jag vill göra skillnad och möta människor i ett tidigt skede. Jag vill agera, finnas på plats ute på fältet.

Peter säger att han kan känna ett sting av bitterhet över att ha ”sumpat skolan helt”. Vägen mot högre utbildning är lång, men snart är det dags.

– Jag vill inte fastna med ett epitetsom fd nazist, däremot vill jag fortsätta att jobba för tolerans och förståelse.

Efter en lång arbetsdag är det dags att ta tåget hem till Arvika, där Peter fortfarande bor. Något behov av att bryta med sin uppväxtmiljö har han aldrig känt.

– Nej, jag är kvar och visar att det går att förändras. ●

PETER SUNDIN utbildar bland annat lärare, ungdoms- arbetare och socialarbetare i dialogbaserad pedagogik, en pedagogik som utgår från varje barns och ungdoms rätt att få pröva sina tankar utan att bli förringad, förlöjligad eller förnedrad.

– Det handlar om att hjälpa unga människor som finns i hatmiljöer att förstå sig själva. Varför känner man som man känner? Varför tänker vi människor så olika? Vem är jag och vad vill jag bli?

Motkraften

Brottsförebyggande centrum i Värmland är en ideell förening som är partipolitiskt och religiöst obunden. BFC arbetar för att förebygga brott och öka tryggheten i Värmland.

FÖRENINGEN BILDADES 1995 och bland de många medlemmarna återfinns länets 16 kommuner och landstinget. Brottsofferjouren, Svenska kyrkan, Konsum Värmland, Länsförsäkringar, IOGT-NTO Värmland, ABF med flera tillhör också medlemmarna.

BFC har som uppgift och mål att utveckla lokala och regionala brottsförebyggande strategier.

Dessa ska bygga på kunskap om kriminalitetens utveckling, orsaker och verkningar.

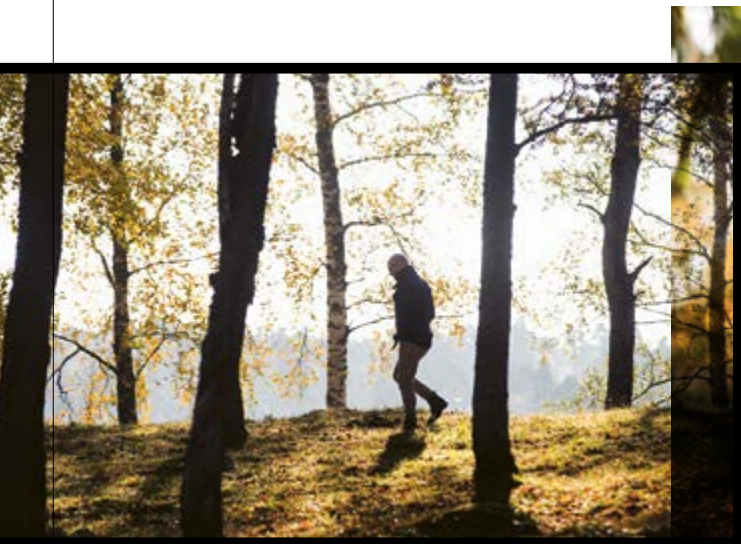
En viktig ledstjärna för BFC är att komplettera och samarbeta med redan befintlig verksamhet.

Centret ska också verka för att erfarenheter förs ut till myndigheter, organisationer och enskilda som kan medverka till att skapa ett tryggare Värmland. ●

BFC ÄR VERKSAMT inom följande områden: Antidiskriminering, utbildning, nattvandring, medling och föreläsningar.

Dessutom jobbar centret för att stävja våldsbejakande extremism.

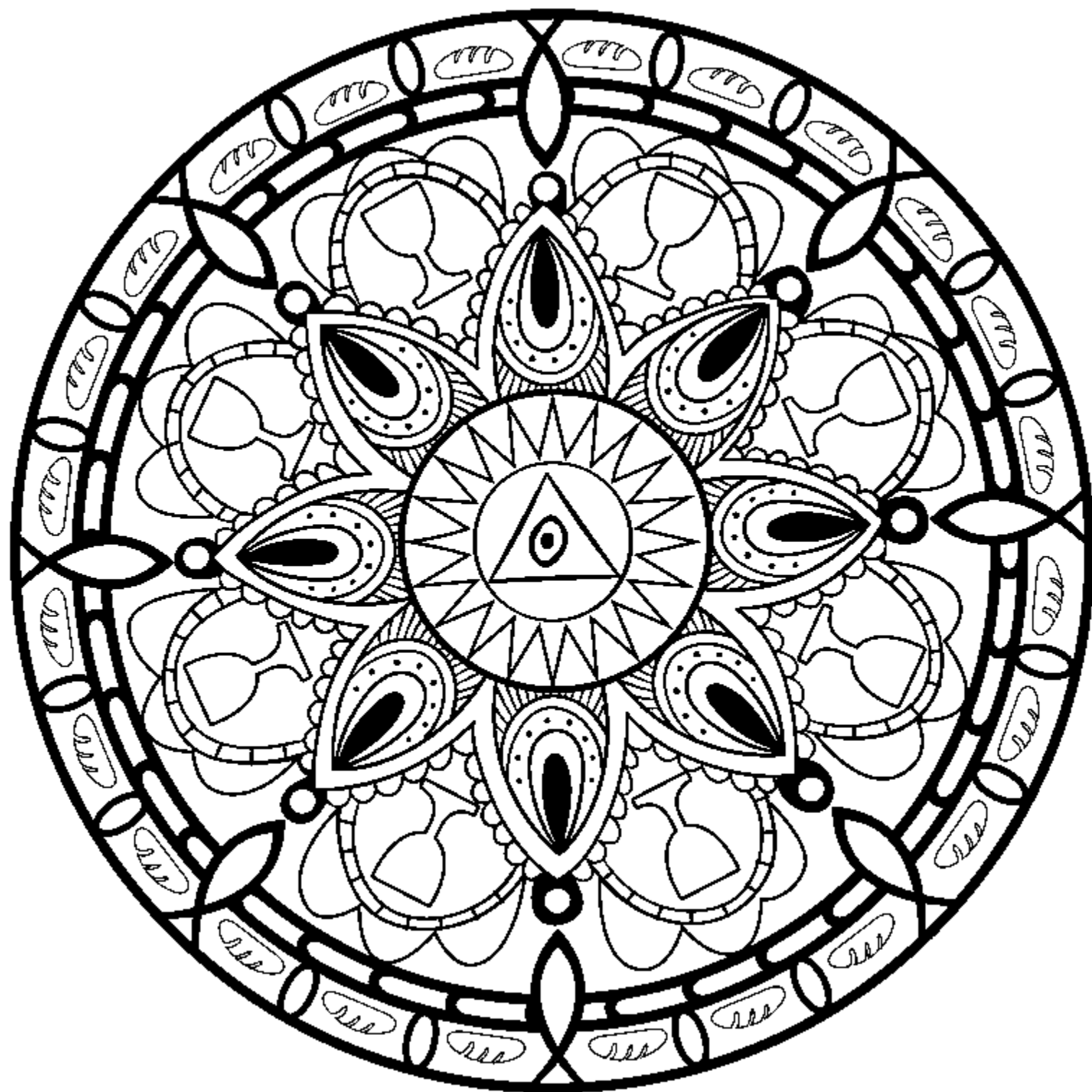
LÄS MER: www.bfciv.se

Fyll i – och varva ner inför julen

Målarböcker finns numera inte bara för barn, utan även för vuxna. Prova du också!
Medan du färglägger de olika fälten kommer stillheten liksom av sig själv.

Gjord exklusivt för våra läsare av Kyrknytt's grafiska formgivare, Maria Karlberg-Back.

Två vuxna träffas och kärleken slår till. Förälskelsens storm utvecklas snabbt till en varaktig relation. Men så finns det bonusbarn, och ingenting är längre lika lätt. Att leva i styvfamilj kräver mycket jobb, tydliga roller och en hel del tålamod.

Fler som älskar. Fler problem?

----- text ELMA PASALIC bild PER HARDESTAM -----

Styvfamiljer, bonusföräldrar och platsyskon. Det är många pusselbitar som ska passa ihop när två vuxna bestämmer sig för en nystart, oavsett om det gäller att bo under samma tak eller fortsätta ha två bostadsadresser. – Förväntningarna är oftast stora men att bli en familj måste man lära sig tillsammans, säger Helena Engelbrekt och Åse Bernling på Kyrkans familjerådgivning i Karlstad.

Att älska varandra kan kännas som en självklarhet, men att älska varandras barn är inte alltid lika lätt. Både familjerådgivare och BVC-personal möter ofta par som vill hitta lösningar där alla inkluderas på lika villkor, oavsett tidigare blodsband.

Annalena Hallgren Norlin på Skåres barnavårdcentral i Karlstad konstaterar:

– Egentligen finns det bara fördelar med att barn och unga får fler vuxna i sin absoluta närhet. Fler som älskar, fler som engagerar sig, fler som kan rycka ut och hjälpa till när det behövs. När det funkar är det helt fantastiskt, men lika förödande är det om det inte går bra. Därför ställs det högre krav på styvfamiljer, man måste helt enkelt anstränga sig mera. ●

FOTNOT Råden intill bygger på samtal med Helena Engelbrekt och Åse Bernling på Kyrkans familjerådgivning i Karlstad samt Annalena Hallgren Norlin och Monika Schubert på Barnavårdcentralen Skåre i Karlstad.

SÅ FÅR NI BONUSFAMILJEN ATT FUNKA

Håll isär vuxenrelationen från barnrelationerna

SOM VUXNA VÄLJER NI att ingå en relation med varandra. Ni kanske har träffats ett tag innan ni involverar de barn som finns på respektive sida och därför blir också startsträckorna olika.

Barnen börjar ofta från noll – och det inte alls säkert att det blir precis som ni tänkt er. Förhoppningar och verklighet kan krocka hårt och det kräver tid. Tid för eftertanke, tid för umgänge och tid för att hinna etablera goda relationer som håller framöver.

Gör upp med bilden av en kärnfamilj

EN MODERN FAMILJ kan se ut på många olika sätt. Trots det kan det kännas svårt att förlika sig med att den tidigare kärnfamiljen gick i kras. Därför är det viktigt att göra upp med det som varit, avsluta och gå vidare. Ni kan inte bortse från att den familj som bildas efter en skilsmässa eller separation är en styvfamilj, med bonusföräldrar och bonusbarn. När ni väl gjort det kan ni också ha realistiska förväntningar på det som ska komma.

Håll relationen till barnens andra biologiska förälder god

JU MER OUTRETT det finns i det förgångna, desto större är risken att det smittar av sig på den nya relationen. Försök att hålla isär det som har hänt från det som gäller nu, prata till exempel aldrig illa om den andra föräldern inför barnen. Och framför allt, se till att den gamla kärleksrelationen är avslutad.

De biologiska föräldrarna bör till exempel gärna fortsätta planera tillsammans för sina barn och på så sätt visa dem att de fortfarande hör ihop i sitt föräldraskap. Även relationerna till far- och morföräldrar är viktiga för barnens känsla av tillhörighet och sammanhang.

Vänta med att flytta ihop

NYKÄRA PAR vill ofta vara tillsammans dygnet runt, men om möjligt är det smidigast för barnen om ni väntar med att flytta ihop. Då får de en möjlighet att lära känna bonusföräldern och landa i den nya vardagen med ytterligare en vuxen att förhålla sig till.

Generellt brukar gälla att små barn har lättare att anpassa sig än äldre barn, särskilt för tonåringar kan den nya familjesituationen upplevas som svår. Om bonusfamiljen, trots alla ansträngningar, verkligen inte fungerar måste ni som vuxna våga ta ett steg tillbaka och kanske bli särbos igen.

Förhandla och kompromissa

STYVFAMILJER KRÄVER många fler timmar vid förhandlingsbordet och många fler kompromisser.

Fortfarande tar som exempel kvinnor i heterosexuella relationer ofta störst ansvar för hus, hem och barn, men om kvinnan automatiskt förväntas utföra markservicen i den nya familjen kan det ställa till det för alla.

Låt det istället bli en förhandlingsfråga hur mycket ansvar förälder och bonusförälder har, det är betydelsefullt att ni vuxna är samspelade inför barnen. Prata därför om roller och rollfördelning: Vad ska gälla i vår familj? Hur vill vi lägga upp vår vardag? Vem gör vad och varför? Ska var och en ha hand som sina ”egna” barn eller är alla barn allas barn? Ju tydligare ni är desto enklare blir det.

Låt gärna båda dela barnens vardag

ATT DELA VARDAG MED BARN innebär en massa privilegier. För att du som bonusförälder ska kunna och våga ta plats måste du som biologisk mamma eller pappa släppa in och inkludera. Det kan vara en bra idé att turas om att lämna och hämta på förskolan, följa med på dans eller fotboll, natta och läsa böcker. Sådana små vardagshandlingar skapar förutsättningar för och stärker en trygg relation.

Håll koll på motstridiga känslor

DET ÄR DE VUXNAS ANSVAR att se till att barnen som finns i relationen – oavsett vems de är rent biologiskt – mår bra och inte får illa. Som vuxen måste du därför ta ditt ansvar och försöka hantera motstridiga känslor. Ibland kan det kanske vara svårt att känna varmt för sin partners barn; ibland kanske du som biologisk förälder har svårt att lita på din partners kapacitet i relationen till ditt barn.

Om det ofta känns svårt kan det vara en god idé att söka professionellt stöd.

En gång bonusförälder – alltid bonusförälder

SOM BONUSFÖRÄLDER kommer du alltid att vara just bonusförälder för din partners biologiska barn. Även då du går in i föräldrarollen är du ”den andra föräldern” som agerar på uppdrag av den biologiska mamman eller pappan. Samtidigt är det helt och hållet den vuxna bonusförälderns ansvar att hålla en god relation till sina bonusbarn, särskilt om de är små.

Som ny vuxen i ett barns liv gäller det därför att erbjuda värme, intresse och kärlek.

Romantisera inte

ÄVEN OM BONUSFAMILJEN långt ifrån automatiskt innebär problem – glöm inte att det är många olika relationer som ska formas, både mellan barn och vuxna och mellan eventuella nya syskon. Ju mer man romantiserar idén om den stora familjen desto svårare är det att hålla sig till verkligheten.

Lästips

Bonusföräldrar – möjligheter och fallgropar, Jesper Juul
Familjen Hoppsan – tips och råd till styvfamiljer, Eva Brodin Kjeller med flera
Att leva med andras barn – handbok för styvfamiljer, Anna Bjerkesjö

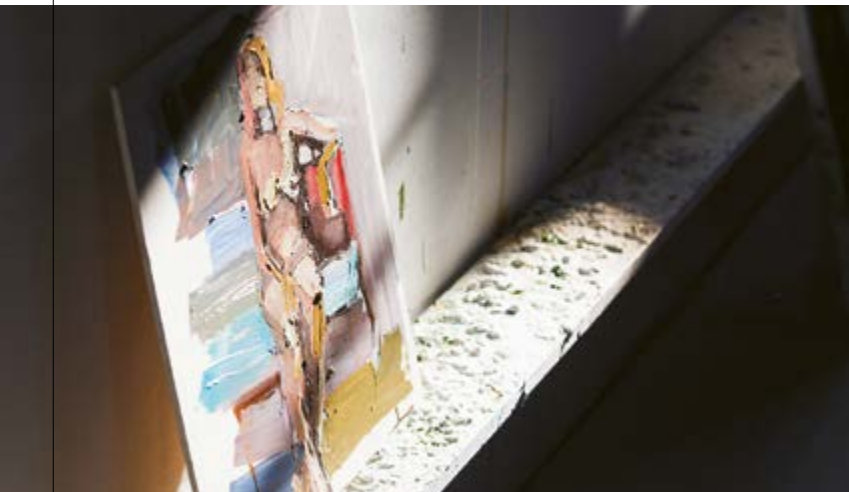
Ibland blir det ändå svårt. Här listar vi var hjälpen finns

Kyrkans familjerådgivning
www.svenskakyrkan.se/karlstadspastorat/kyrkans-familjeradgivning

Kommunens familjerådgivning
www.karlstad.se/omsorg-och-hjalp/familj-barn-och-ungdom/familjeradgivningen

Samtalsakuten
www.karlstad.se/omsorg-och-hjalp/akut-hjalp/samtalsakuten

Landstinget har avtal med ett antal privata terapeuter och familjeterapeuter
www.liv.se/Om-Landstinget-i-Varmland/Halsa-vard-och-patientinformation/Verksamheter-och-mottagningar/Psykiatri

Han stannar framför sina oljemålade pelargonier, de gudomliga.
– Livet är ingen tävling, ingen kamp. Det är här och just nu. Tänk så anpassningsbara vi är, vi människor.

I tre år har han delat kropp med en ljusskygg kräfta, genomgått svåra operationer, strålning, cellgifter och antikroppar. Allt för livets skull. Behandlingarna är att likna vid medeltida tortyr, i hi-tech-version. Jämförelsen är Åkes.

Men att överleva handlar inte om machostyrka och mod. Han påpekar det nogsamt.

– Tvärtom. Stundtals är jag totalt jävla hjälplös. Som ett barn fri från värderingar. Det är där styrkan och tilliten finns. De här åren har varit som en berg- och dalbana, bara att hålla sig i och följa med.

Vad håller du dig i?

– Säg det... jo, jag vet, kunskap är min ledstång. Att jag får information. Att det finns en gameplan.

Det är ingenjören i Åke som vill ha det så, tror han, och kanske var det också den delen av hans personlighet som tog initiativet att dokumentera den livsfarliga karusellen. Direkt och detaljerat, från den dag då beskedet kom.

– Jag ville skriva om vad som hände. Men också om vad jag kände.

Där någonstans tar kärleken och konsten vid. Boken, med ord och målningar från åren 2012 till 2015, var först bara tänkt för de allra närmaste. De han älskar. De som bar honom genom smärtan.

Men de inbjudna läsarna ville föra inlägget vidare, inte minst fanns ett patientperspektiv som borde nå vården, tyckte flera av dem. Åke bestämde sig för att ge ut en egen e-bok. Den kom i våras och har titeln *Aktas för sol-ljus*. Innan året är slut kommer den även i en tryckt och uppdaterad version hos förlaget Slottner & Norlén.

– Jag vill dela med mig av livet och kärleken. Kanske är jag för öppen, men vad spelar det för roll?

HAN HÅLLS I ATELJÉN på Kasernhöjden i Karlstad, så ofta det bara går. I den lite kylslagna vindsvåningen lyser höstljus genom stora takfönster. Färgstarka oljemålningar och magra statyer fyller rummet i väntan på att ställas ut, både här och i Steneby. I helgen öppnas ateljén för allmänheten. Sen boksläpp. De närmaste månaderna är fullteknade.

– Sjukdomen har gjort mig mer egoistisk. Den kraft jag har lägger jag på det jag vill och tycker är viktigt.

– Vi rör oss alla obehagligt framåt med livet och döden som följeslagare. Alla ska vi dö. Vi vet bara inte när, konstaterar Åke Grützelius. Hans bok "Aktas för sol-ljus" handlar om kärlek, om livet och om sjukvården ur en cancerpatients perspektiv.

– Närheten till döden gör livet vackrare. Jag lever annorlunda nu, mer egoistiskt. Jag gör det jag tycker om och som fyller mig med meningen.

Åke Grützelius har kronisk halscancer. Bara ett mirakel kan rädda honom.

Döden är rädd för skrattet

----- text HELENA SÖDERQVIST bild ØYVIND LUND -----

Helst av allt skulle han vilja vara frisk och konstnär. Men det går inte. Konstnär går.

Ingenjörsjobbet på Skoghallsverken däremot, dit han gått i 40 år, kommer han förmodligen inte att kunna återvända till.

Fast det här, säger han och sveper med handen över rummet, det är lite av en lyxtillvaro. Måla, tänka, reflektera, lyssna...

– Om det inte var för den förbaskade canceren som drivankare.

ÅKE HAR SLAGIT SIG NER I SOFFHÖRNET. Han är kulturmanligt klädd – välputsade skor, jeans, svart tröja, väst, hatt. Och en blå sjal löst virad runt de omlagda halssåren.

– Jag vill verkligen leva men samtidigt måste jag planera för döden. Det är inte troligt att jag finns här så länge till. Enligt läkarna kan jag endast hoppas på ett mirakel.

Diagnosen är kronisk halscancer. Och vården palliativ. Det innebär att sjukdomen inte går att bota, men lindra och att vården syftar till att hjälpa Åke uppnå bästa möjliga livskvalitet under den tid som är kvar.

– Mirakel har hänt. Mitt hopp är att det kommer något nytt, eller att man kan hålla canceren i schack så att den inte sprider sig.

Tanken på döden är frustrerande, mer än deprimerande, tycker han.

– Alla ska vi dö, vi vet bara inte när. Och vad som händer sen kan ingen veta. Förutom att jag lever vidare som ett minne i människor som stått mig nära. Förhoppningsvis på samma sätt som min mamma lever i mig. Det är fint på nåt sätt.

Åke stöttar upp den högra kinden med ena handen och drar den lite lätt mot örat. Det blir enklare att prata då, gör mindre ont i munnen. Minns hur han i boken beskriver tungan som ”en brännskadad raggsocka”.

– Det var under strålningen. Det är lite bättre nu, men stelt.

Samordnaren från onkologen ringer, spindeln i Åkes avancerade vårdnät. Lars, som han heter, hör av sig varje vecka. De småpratar lite men Åke förklarar att han inte har tid nu. Läget är under kontroll och omläggningarna fungerar. ”Vi hörs”.

– Vården är fantastisk. Jag lever på många sätt i ett privilegium.

I boken finns starka vardagsskildringar från sjukhusen i Karlstad och Örebro, om personal som gör all tänkbar skillnad i en

ångestfylld och bokstavligt syrefattig tillvaro:

”Hon byter andningsventil, suger slem som om det var en konst- art. Hennes händer, hjärta och hjärna i en perfekt symbios. Hon är omöjlig att värdera i ett lönesamtal. Och hon vet inte ens om det.”

Åke återkommer ofta till omvårdnadens och läkekunstens betydelse i den högteknologiska onkologivärlden. Han kallar den ödmjuka och vänlige läkaren ”en sann konstnär inom sitt område” samtidigt som han rasar mot makt och autoritära strukturer.

Med förakt berättar han om den sköterska som i sin byråkratiska jakt på korrekta kryss i remissordningen får honom att stå för länge i röntgenkön och ”hinna känna dödens lukt”.

– En enda person på fel befattning inom vården kan vara farligare än själva canceren.

”NÄR SJÄLVA LIVET STÄLLER SIG PÅ HÖGKANT och slutet är påtagligt nära... man färdas framåt, bakåt, uppåt, nedåt... genom oräkneliga dimensioner och upptäcker nya universum”, skriver Åke.

Det handlar inte om Gud, tvärtom så undviker Åke helst det ordet. Begreppet begränsas av stereotypa berättelser, tycker han. Det gudomliga däremot får gärna ta stor plats.

– Jag kan känna en gudomlig närvaro när jag står inför det som är större än jag själv. Det kan vara en stjärnhimmel, men det kan också vara när jag målar.

Han jämför två av sina tavlor, båda med pelargoner. De hänger på varsin vägg i ateljén. ”Den ena är helt ok, den andra gudomlig.”

– Jag har fått en förmåga, ibland är det något mer än jag själv som är närvarande i mitt måleri. Det går inte att förklara, en universell kraft, jag kallar den gudomlig men att definiera den blir bara dumt. Känslan är större än orden.

– Det gudomliga finns i det oförklarliga. Likt en sjötall som bär på minnen av hundraåriga vindar. Man behöver inte förstå allt.

Vi enas, ser och skrattar. Skrattet är bra. Det håller döden på avstånd.

– Döden är rädd för skrattet. Det är jag helt säker på.

Skratt, glädje, frisk luft, allt som är livsbejakande tar i stunden bort det sjuka. Nuet blir friskt.

– Men störst är verkligen kärleken, den är större än själva livet. Den blir kvar när jag går. ●

Vem ska bli vår nya biskop – tycker du?

----- text ANNIKA N LINDQVIST bild TORGNY LINDÉN -----

Biskopstjänsten är inget man kan söka på Arbetsförmedlingen. Det är ett uppdrag man blir föreslagen till.

För första gången kommer nu Karlstads stift att ta emot namnförslag från allmänheten.

– Alla som är döpta och bor i stiftet kan använda förslagslådan på nätet, berättar stiftsinformatör Torgny Lindén.

Förslagslådan är öppen från första advent och två månader framåt. Den som har ett förslag skriver namnet på sin favorit, var personen bor och en kort motivering. Förslagsställaren ska också bekräfta att kandidaten är tillfrågad.

Det tjänar inget till att lansera vilken klok person som helst. Bara den som är prästvigd, eller har teologisk examen och är behörig att prästvigas, kan bli biskop.

De föreslagnas namn publiceras på stiftets hemsida, tillsammans med motiveringen.

Däremot kommer det inte att framgå huruvida ett namn har skickats in av många eller bara har en enda påhejare.

Och i själva biskopsvalet råder inte allmän rösträtt. De röstberättigade är, enligt kyrkoordinationen, stiftets alla präster och diakoner i tjänst plus lika många förtroendevalda elektor.

Det är Kyrkofullmäktige i stiftets 32 pastorat eller församlingar som utser elektorerna. De behöver inte sitta i kyrkofullmäktige, men de måste vara valbara dit, alltså vara döpta, medlemmar i Svenska kyrkan, folkbokförda på orten och minst 18 år.

Sammanlagt är det 356 personer, 178 anställda och 178 förtroendevalda, som väljer biskop.

Den 11 februari samlas hela gruppen och nominerar kandidater.

På förmiddagen får de röstberättigade plädera för sin kandidat. På eftermiddagen hålls ett provval, nomineringsval.

De som fått minst fem procent av rösterna i nomineringsvalet går vidare till första valomgången.

– Helst ska det vara fem kandidater, säger Torgny Lindén.

Om en kandidat får mer än femtio procent av rösterna i första valomgången blir hon eller han biskop. I annat fall går de två främsta kandidaterna vidare till valomgång två.

SENAST DEN 28 APRIL är det klart vem som blir biskop. Västerås stift har nyligen valt biskop, och hade då en öppen förslagslåda, precis som Karlstads stift nu ska ha.

Förtroendevalda Inger Axelsson är sammankallande i den grupp som håller ihop biskopsvalet och tycker om idén.

Här lämnar du
ditt förslag

www.svenskakyrkan.se/karlstadsstift/biskopsval-2016

Så kan du påverka i kyrkan

Vill du ha mer barnverksamhet eller intressantare konserter i din kyrka är det inte i första hand biskopsvalet du ska försöka påverka. Det är de förtroendevalda i kyrkorådet.

Biskopen ansvarar för kyrkans tro och lära i stiftet, och biskopens personlighet bidrar till hur kyrkan uppfattas.

Som ordförande i domkapitlet har biskopen tillsyn över präster och diakoner i stiftet och som ordförande i stiftsstyrelsen ska han eller hon främja och ha tillsyn över församlingslivet.

Men biskopen är inte chef över kyrkans anställda.

Församlingarna styr själva över sin verksamhet. Det betyder att biskopen till exempel inte kan besluta att en församling ska öppna kyrkorummet för dans, ordna tonårsgrupper, senarelägga julottan eller för den

– Mycket mer demokratiskt kan det inte bli. Vi hoppas det skapar ett engagemang bland Svenska kyrkans medlemmar, säger hon.

För att ytterligare öka intresset kommer de främsta kandidaterna i den första valomgången att få presentera sig för alla som vill lyssna. Dels i en öppen hearing, dels i mässor under februari-mars.

– De kandidater som får fem procent i nomineringsvalet bjuds in till kvällsmässor i Domkyrkan undervecka sju till tio, så att allmänheten får lära känna dem, säger Inger Axelsson. ●

delen säga bestämt nej till dans inne i kyrkan. Och i ett aktuellt fall som Arvika pastorats dåliga ekonomi har biskopen ingen egentlig makt att ingripa.

– Biskopen har varit inblandad eftersom pastoratet har vänt sig till stiftet och vill ha vår hjälp, men rent formellt är det bara råd och stöd vi kan ge, säger stiftsinformatör Torgny Lindén.

Den som vill påverka något i sin egen kyrka bör alltså i första hand utnyttja de demokratiska möjligheterna på hemmaplan.

Prata med kyrkoherden, kontakta de förtroendevalda i kyrkorådet, rösta i kyrkovalet – eller bli kyrkopolitiker själv! ●

NÄSTA VAL
hålls i
september
2017

TIDSPLAN

- I februari meddelade Esbjörn Hagberg att han ska pensionera sig. Han har varit biskop sedan 2002.
- Förslagslådan på nätet är öppen 29 november till och med 31 januari.
- Senast sex veckor före nomineringsvalet ska alla kyrkofullmäktige ha utsett sina elektorer.
- Valmanskåren håller nomineringsval den 11 februari. Därefter kan det bli en eller två valomgångar.
- Senast den 28 april tillkännages namnet på den nya biskopen.
- Torsdagen den 25 augusti lägger biskop Esbjörn Hagberg ner staven, dvs slutar sin tjänst i Karlstads stift. Därefter är han biskop emeritus.
- Söndagen den 28 augusti vigs hans efterträdare till biskop i Uppsala domkyrka.
- Ytterligare en vecka senare, söndagen den 4 september välkomnas den nya biskopen i Karlstads domkyrka. Då är alla stiftsbor välkomna.

Temaveckan Livet värt att leva hölls första gången år 2009 och för ut samtalen om de stora livsfrågorna också till dem som inte går i kyrkan. Veckan skapades på Esbjörn Hagbergs initiativ och nämns ofta när människor tillfrågas om vad han betytt för stiftet. Ord som empatisk, klok och god samtalsledare återkommer också i beskrivningarna av honom.

De få gånger det offentligt riktats kritik mot Hagberg har det nästan alltid gällt hans inställning i HBT-frågor. Han har till exempel varit tvekande till homosexuella pars rätt att vigas i kyrkan.

Vad har Esbjörn Hagberg betytt?

Hans ödmjukhet och hans närvaro. Att han är så intresserad av allt möjligt. Han har två gånger haft otroligt intressanta föredrag på våra biståndsfrukostar för vårt Pakistanprojekt, där vi samlar in pengar till bland annat två skolor. Jag kommer att minnas hans intresse för ekumeniken och hans predikningar. Han är så djup, men ändå begriper man vad han säger. Och att han ser människor. Jag träffade honom på Stockholms Central en gång, och han kände igen mig direkt. Han blir svår att ersätta.

– Den nya biskopen ska vara intresserad av ekumenik och se att alla människors tro är gemensam. Jag jobbar mycket med invandrarvinnor och jag tror att det är "samma" gud, även om guden har olika namn. Jag tror också att biskopen ska vara ute mycket, så som Esbjörn har varit. Vi måste försöka hitta nya sätt att nå unga människor. De läser inte predikaturena i tidningarna utan vi måste nå dem via sociala medier, det är där de finns.

– Jag ser gärna att det blir en kvinna. Lena Skoting som vikarierade som domprost tycker jag skulle passa. Eller Birgitta Halvarsson, präst i Norra Värmland. ●

Doris Eriksson

förtroendevald i kyrkan och aktiv i Kronoparkskyrkan

Jag har jobbat under fyra olika biskopar i Karlstad. Alla har haft sina kvaliteter och olika profiler, men Esbjörn är nog den som har haft bredast kontaktytor. Kyrkans roll i samhället har ju förändrats, och biskopens auktoritet är inte lika självklar. Man måste vara mass-medial och det har han lyckats med. Han har också kunnat förena att både vara ett ansikte utåt och verka inåt i kyrkan. Hans fantastiska sätt att se varje människa är speciell.

– Det jag verkligen skulle önska är att biskopen, i den mån en biskop i dag kan påverka församlingarnas arbete, skulle kunna bidra till att blåsa liv i de anställdas engagemang. I dag tänker vi så mycket ekonomi, personalpolitik, lönsamhet... Vi har blivit alltmer företag och mycket mindre kyrka. Jag önskar att biskopen skulle verka för att anställd personal i större utsträckning också själva går i kyrkan och firar gudstjänst. Jag tror det är en av förutsättningarna för både gudstjänstutveckling och att nya människor hittar in i våra kyrkor. Engagemanget måste vara det allra viktigaste!

– Jag har ingen kandidat. Jag vill se startfältet innan jag börjar fundera. ●

Hans Nordenborg

domkyrkoorganist

Jag har träffat på honom i olika sammanhang. Bland annat har jag varit med i Livet värt att leva och utifrån mitt perspektiv pratat om hur jag ser på livet och existensen. Det är bra att han tar in människor med lite olika infallsvinklar.

– Jag tänker på stabilitet, lugn och – får man använda ordet godhet? Han har stått för ett oerhört bra ledarskap, känns det som.

Den nya biskopen behöver först och främst vara en god ledare.

– Nummer ett är att hålla ihop stiftet. Då krävs det ledaregenskaper. Det påminner nog om idrottsledarskap. Det krävs en stor portion ödmjukhet och att man vet vad folk går för, lite grann som bra relationer i en familj. Det är där jag tycker att Esbjörn lyser. Det kanske blir svårt att hitta en ny Esbjörn, men jag tror att det är de behoven kyrkan har.

– Rune Wallmyr, god vän till mig och präst i Holmedal, är en bra kandidat. ●

Håkan Loob

General Manager, Färjestad BK

Ska jag vara ärlig så har jag inte märkt av biskopen så jättemycket i det dagliga i den barn- och ungdomsverksamhet som jag arbetar med. Men jag kan säga att jag alltid har trivts och känt mig så välkommen i kyrkan, ända sedan jag började när jag ännu gick i högstadiet.

– Det är dags för en kvinnlig biskop nu, tycker jag. Det har bara varit män i de snart 250 år som Karlstads stift har haft en biskop och det manliga perspektivet har fått dominera alldeles för länge. Jag vill att biskopen ska sätta alla människors lika värde främst. För mig personligen är det viktigt att betona att alla människors kärlek är lika mycket värd, oavsett vem man älskar.

– Jag tycker också att kyrkan ska satsa mer på barn och ungdomar och få dem att känna att det är deras kyrka. Då skapar man något för framtiden och gör att ungdomarna när de blir vuxna vill ta med sig sina barn dit.

– Jag har inget namn att föreslå. ●

Johan Andersson

församlingsassistent på deltid i Arvika och studerande

Vi frågade:

Vad kommer du främst att minnas från Esbjörn Hagbergs tid som biskop?

Vilka egenskaper tycker du att den nya biskopen ska ha/Vad tycker du att den nya biskopen ska göra?

Har du någon kandidat?

Biskopen har varit med i samtal på Alma Löv om sorg och död och jag har träffat honom många andra gånger också. Livet värt att leva är ett otroligt bra initiativ, och han är en så varm och mänsklig person. Många människor säger bara en massa floskler, men med honom känner man att han är äkta; att han är empatisk och kännande. Han har en vishet som nästan inte finns nuförtiden.

– Han når ut, också till dem som inte är troende. Det är inte självklart. Många som inte är troende kan nog bara stänga av för att budskapet kommer från kyrkan.

– Just de egenskaperna tycker jag att också nästa biskop ska ha! Vara öppen, ha insikt och inte vara fördomsfull. Engagera sig i flyktingfrågor och ge kyrkan en tydlig röst i samhällsdebatten. Det är en hemsk tid nu, det är så tragiskt hur historien upprepar sig och hur snabbt människor avhumaniseras. Jag vill att en biskop ska engagera sig för att få in samtal om livsfrågor redan för små barn i skolan.

– Jag är inte så insatt. Men jag hoppas att det blir en insiktsfull person som kan locka fram det bästa hos människan. Kanske Cecilia Wikström, präst och EU-parlamentariker. ●

Karin Broos
konstnär, Östra Ämtervik

Framförallt att han är synnerligen duktig på att leda samtal om ofta mycket svåra saker. Jag tänker till exempel på när jag och två andra socialchefar var inbjudna till en diakoni dag för att tala om barnfattigdom. Det handlade om dilemman som diakonerna ställs inför när folk säger att de har svårt att klara sig ekonomiskt. Man vill gärna veta att man hjälper rätt människor och kyrkan har inte alls samma utredningsmöjligheter som kommunerna har. Hur många frågor ska man ställa? Ska man lita på det folk säger eller ska man vara mer tveksam?

– Att leda svåra samtal är en viktig sak för biskopen som frontfigur för kyrkan. Och så hoppas jag att också nästa biskop ska vara intresserad av samarbete och samverkan. Jag tänker naturligtvis lite egoistiskt på kommunen. Många människor har stor tillit till kyrkan, men tvekar kanske att söka hjälp hos kommunens socialtjänst. Vi behöver hjälp att nå dem, och det finns många människor som kommunerna och kyrkan tillsammans skulle kunna jobba med.

– Det får gärna vara en väldigt snäll person, jag tycker det är bra att vara snäll. Domprost Harald Cohen är en väldigt bra företrädare. ●

Monica Persson
socialdirektör Karlstads kommun

Idén med Livet värt att leva är lysande, och har varit väldigt bra genomförd. Esbjörn har vidgat det offentliga samtalet, han har funnits också utanför kyrkan. Och så har han ställt upp för mänskliga rättigheter, på det sätt som kyrkan ska göra.

Den nya biskopen bör fortsätta på den inslagna vägen.

– Esbjörns företrädare Bengt Wadensjö var också bra på att vidga samtalet och ha täta kontakter med andra kyrkor och andra religioner. Om kyrkan ska vara relevant är det viktigt att man är utåtriktad och för en dialog med andra trosinriktningar, och jobbar enligt kärleksbudskapet.

– Personligen är jag väldigt förtjust i Sören Dalevi. Det vore förstås kul med en kvinnlig biskop också, men där har jag inget namn. Margareta Brandby-Cöster tror jag skulle ha varit bra, men hon är ju lite till åren. ●

Peter Franke
chefredaktör Värmlands Folkblad

Esbjörn Hagberg är mycket sympatisk, det är vad jag främst kommer att minnas.

Men Åsa Bergenheim blev besviken när biskopen var en av dem som tillkännagav att han avstod från att delta när den norske miljardären Olav Thon skulle promoveras till hedersdoktor vid Karlstads universitet hösten 2013.

Thons namn var omstritt främst efter att han deklarerat att han skulle stödja Fremskrittspartiet i valet till Stortinget.

– Biskopen gick in i en kontrovers utan att ordentligt ta reda på fakta. Jag hade nog väntat mig att han skulle ta kontakt med mig innan han fattade sitt beslut. Det gjorde han inte, och det tycker jag var opassande. Men jag har ju haft andra kontakter med honom, och när jag tänker på Esbjörn tänker jag inte i första hand på den kontroversen, utan på en engagerad person.

– Den som ska bli nästa biskop tycker jag ska ha ett brett synfält. Någon som är intresserad av kontakt med olika organisationer och naturligtvis med universitetet. Det ska vara en person med intellektuell nyfikenhet och etisk stabilitet.

Någon favoritkandidat har inte Åsa Bergenheim.

– Jag är själv inte med i kyrkan. ●

Åsa Bergenheim
rektor Karlstads universitet

Min man och jag är lite oense. Jag vill gärna läsa bibelns berättelser för våra barn, men han tycker det är bättre att de själva senare i livet väljer om de vill eller inte vill läsa dem. Vad har du för kommentar?
Ewa

Ta din man i örat!

----- text SÖREN DALEVI bild PER HARDESTAM -----

Hej Ewa, jag tycker du ska ta din man i örat!

Bibeln är inte en bok man i första hand läser för barn av religiösa skäl, utan av kulturella skäl. Det finns nämligen ingen bok vars berättelser det är viktigare att känna till för att på djupet kunna förstå konst, litteratur, film eller andra kulturuttryck i vårt västerländska samhälle.

Att inte få med sig bibelns berättelser ut i livet är faktiskt att gå ut i livet obildad. Varannan tavla av Rembrandt blir omöjlig att förstå, de många bibliska allusioner som finns hos författare som Torgny Lindgren, John Steinbeck eller Kerstin Ekman likaså, för att inte tala om filmen och musiken.

Bibelns berättelser är helt enkelt ett livstolkande språk som behövs för att förstå det samhälle och den kultur vi lever i – och det gäller oavsett om man är ateist eller religiös.

Detta var även anledningen till att bibelberättelserna under många år var så viktiga i den svenska skolundervisningen.

Visst är bibelberättelserna viktiga i skolan också i dag, men inte alls på samma sätt som tidigare. Det innebär att det i större utsträckning blir hemmets ansvar att föra vidare det kulturarv som bibelberättelserna är. Och därför tycker jag att man som förälder ska läsa bibelns berättelser för sina barn.

Eftersom bibeltexten i sig kan vara svår att förstå när man är ung,

finns det många olika sorters barnbiblar. För lite äldre barn finns till exempel Ylva Eggehorns *En vän från himlen*, för lite yngre (som just lärt sig läsa själva) finns läsa-lätt bibeln *De yngstas Bibel*. För tonåringar finns bland annat serieromanen *Stora seriebibeln* av Jeff Anderson och Mike Maddox, och en mängd andra. Gå till din lokala församling och be dem om tips. Ofta delar kyrkorna dessutom ut barnbiblar gratis.

MEN BIBELBERÄTTELSENA är inte bara viktiga för att förstå kulturarvet. Bibelberättelserna är också viktiga existentiella speglar för barn, barnen kan spegla sina egna upplevelser av livet i dem.

Vem har inte, likt Kain, känt sig för fördelad gentemot ett syskon? Vem kan inte, likt Hagar, känna igen sig i att inte få vara med? Och hur många barn känner sig inte, likt Isak, offrade på karriärens altare? Bibelberättelserna erbjuder på så sätt ett livstydande språk, berättelser som handlar om livet.

För är det inte det som utmärker bra berättelser, att de på något sätt handlar också om mig? Min poäng är således att det finns många fler skäl att läsa Bibeln än strikt religiösa – vilket naturligtvis inte hindrar att man kan läsa Bibeln också av religiösa skäl.

Så: efter att du tagit din man i örat, föreslår jag att du läser en berättelse ur Bibeln för dina barn. ●

Lyssna, upplev, lek, pyssla och fika. Tillsammans med barnen.

Domkyrkans söndagsskola Himmelrik är ett bra tillfälle för barn att få höra bibelberättelser, få möjlighet att prata om tro och ställa frågor.

Så här går det till:

Barn och vuxna börjar gudstjänsten tillsammans i kyrkan. Sedan tar ledarna med sig barnen till söndagsskolan i dopsamtalsrummet. Där lyssnar de till en bibelberättelse och har en mysig lek- och pysselstund. Mot slutet av gudstjänsten återvänder barnen till kyrkan. Efteråt kyrkfikar vi i församlingshuset. ●

TID & PLATS: Söndagar kl 11.00 i Domkyrkan t o m 20/12, start igen 10/1
MER INFO: katarina.johansson@svenskakyrkan.se eller 054-14 14 01

HIMMELRIK

konfa

En ny studie visar att Sverige har de nöjdaste konfirmanderna i Europa. Mitt i de härliga, och ibland förfärliga, tonåren ger konfirmationstiden möjlighet att lära sig mer om sig själv, ha kul, lära känna nya människor, tala livsfrågor och uppleva kristen tro.

Kul, kompisar & starkare tro

----- text CECILIA HARDESTAM bild JOHANNA HEDSTRÖM & ANNIKA ERIKSDOTTER -----

På Hammarö väljer i år hela 60 procent av ungdomarna i årskurs åtta att vara med i någon av alla de konfirmationsinriktningar som finns: måndagsgrupp med inriktning ridning; tisdagsgrupp med inriktning foto, skapande & äventyr; onsdagsgrupp med inriktning musik, sång & dans; torsdagsgrupp med inriktning drama och rollspel. Dessutom finns sommarkonfirmanderna som träffas några gånger under året och sen ses intensivt i början av sommarlovet.

– Vi satsar mycket på våra konfirmander och använder många olika pedagogiska arbetssätt, konstaterar pedagog Lottis Brohede. Prästen Erik Andersson fortsätter:

– Tiden när man är 14-15 år är tiden då de stora frågorna väcks. Att konfirmera sig är att välja att gå en kurs om livet, utifrån våra västerländska kristna värderingar. Vi försöker ge ungdomarna chans att reflektera och ta del av olika mänskliga upplevelser.

JA, DAGENS KONFIRMATION är inte som förr, då det kanske mest handlade om att rabbla inlärd kunskaper, sitta still och lyssna. Numera ligger tonvikten istället på möten i gemensamma samtal, skapande och upplevelser.

En helg i oktober upplevde som exempel tisdagskonfirmanderna i Dalsland äventyr på hög höjd. Bland annat testade de en hinderbana ovan marken och åkte zipline, det vill säga en linbana där passageraren spänns fast

i en sele och svävandes åker ner längs en vajer.

Och vid träffen före dess såg alla tillsammans en bit ur Askungen:

– Det är ett så bra exempel på samarbete när mössen hjälper Askungen att få färdigt klänningen till balen, konstaterar Lottis.

VARJE TRÄFF INLEDS med drop-in fika och gemensam samling där dagens tema presenteras, följt av arbete i olika workshops. Workshops som kan handla om att baka nattvardsbröd, skapa kors i lera, dramatisera påskhändelserna, dansa, diskutera etc, etc. Varje samling avslutas också med en andakt, en stund att vara tillsammans i lugn och ro.

Konfirmandledarnas strävan är hela tiden att utgå från ungdomarnas livssituation och frågor och öppna upp för att prata om och fundera kring viktiga saker som konfirmanderna kanske inte pratar så ofta om annars. Saker som: Finns Gud? Är människor både onda och goda? Vem är jag? Vem är Jesus? Vad är viktigt i mitt liv? Vad är kärlek?

– När vi kring alla hjärtans dag åker på läger arbetar vi med temat relationer och kärlek. Vi har olika workshops där ungdomarna får prata just om relationer, att vara kär, sexualitet och identitet. De får också beskriva sin drömpartner och vi pratar om normer. Dessutom lyfter vi saker som våld i nära relationer, vad jag vill med min framtid och om kyrkan som en del av livet, berättar Erik.

AVSLUTNINGSVIS FÅNGAR VI också ett par av ungdomarnas röster:

– Jag kan inte säga att jag är mer troende nu, men jag tror på alla de fina budskapen om hur vi ska vara mot varandra, sånt som Jesus gjorde och tio Guds bud till exempel, säger Filip Adolfsson.

Och Julia Höglblad fortsätter:

– Man växer verkligen som person, eftersom man får vara precis som man är. Ledarna är så fina och gemenskapen stark, man får vänner för livet. Jag hoppas verkligen att många tar chansen att konfirmera sig! ●

Europas mest nöjda

24 000 konfirmander och ledare i nio europeiska lutherska länder svarade efter konfirmationstiden på frågor om hur den varit.

De svenska konfirmanderna berättade att de haft en rolig tid, hade fått nya kompisar och att det varit roligt att få lära sig mer om tro och religion. Omkring hälften sade också att de stärkts i sin tro.

Källa: studien "Ungdom, religion och konfirmationsarbete i Europa"

Flyktingströmmen kräver både pengar, tid och ansträngning. I Molkom var man snabb att hjälpa.

MÅNGA GER AV SIN TID

----- text CECILIA HARDESTAM -----

BILD: MARIE LUNDSTRÖM

Diakon Danne Helmersson med en av de boende på Graningeskolan i famnen.

– **ATT FÅ SE OCH MEDVERKA** i bygdens upp-
slutning och omsorg kring flyktingarna har
förändrat mitt och många andras liv, konstaterar diakon Danne Helmersson.

Redan i september slogs portarna till akutboendet på gamla Graningeskolan upp.

– Massor av folk ställde upp. Vi handlade påslakan, bäddade sängar och välkomnade de över 100 personer som kom fram mitt i natten.

Det är föreningen Mera Molkom, Svenska kyrkan, Ängsbacka extendet community och många frivilliga som tillsammans arbetar för att göra vardagen så bra som möjligt för de runt 130 personer som i dagsläget bor här, ett

arbetar som pågår kontinuerligt. Lokalerna har rustats, fler rum har skapats och duschar, badrum och tvättstuga byggts. Och även om det inte är kommunen som driver just det här boendet har den hjälpt till med fiber och snabb uppkoppling.

Människor har skänkt massor av kläder och saker, så mycket att man numera bara tar emot det som verkligen finns behov av. Vad det är annonseras på Facebooksidan Refugees Welcome – Molkom. Där kan också alla som vill hjälpa till, se vad man kan bidra med som volontär och medmänniska.

Till exempel vill så gott som alla flyktingarna i Molkom lära sig svenska.

– I dag har vi ett antal svensktalande ledare, men det behövs många fler. Och det är inte svårt, man behöver bara kunna läsa och skriva svenska.

Vidare behövs människor som kan hjälpa till kring barnaktiviteter, stå i freeshopen eller fungera som ”allhjälp”, det vill säga hjälpa till med administrativa och praktiska behov.

KYRKAN ÄR ÄVEN ENGAGERAD i de korttidsboenden kommunen driver.

– I Stadshuset önskade de muslimska flyktingarna ett bönerum och då hörde kommunen av sig och bad om vår hjälp att inreda ett andaktsrum även åt de kristna flyktingarna. Dessutom har man uttryckt en önskan om samtalsstöd, berättar diakon Andreas Högenå.

Vid kommunens boenden bidrar också Röda korset med en klädcheck på 300 kronor till varje flykting. Checken kan lösas in i Röda korsets secondhandbutik, ett respektfullt sätt att låta varje person själv välja ut vad den behöver. ●

Det kunde varit du

– Människor har i alla tider försökt få ett bättre liv.

Det kunde varit du och jag som satt på gatan och tiggde för att försöka försörja våra barn.

DET SÄGER DIAKON Lasse Söderberg och fortsätter:

–Från kyrkans sida försöker vi ge romerna både akut och långsiktigt stöd. Genom hjälp till hemlandet och politisk påverkan för bättre levnadsförhållanden kan vi förhoppningsvis på sikt bidra till att lindra nöden.

Enligt Världsbankens undersökning från 2014 har de över en miljon romerna i Rumänien överlag sämre hälsa än andra rumäner.

Hela 42 procent saknar möjlighet att uppsöka läkare när de är sjuka och endast 17 procent har levnadsförhållanden jämförbara med övriga Europas.

– Eftersom romer ofta saknar ID-handlingar, har de inte rätt till vare sig sjukvård eller skolgång för sina barn.

Tillsammans med den norska systerorganisationen Kirkens nödhjälp stöder Svenska kyrkan ett center i Rumänien drivet av mun-

kar. Här finns både förskola och skola och vuxna kan delta i ”andra-chansen-skola”. Det serveras ett mål mat om dagen, erbjuds sjukvård och kurser som ska inspirera till självförsörjning.

I Karlstad samverkar Svenska kyrkan och frikyrkorna med kommunen kring EU-campingen på Våxnäs. I ett första skede har det handlat om att göra boendet dragligare genom att ordna husvagnar och varma sovsäckar åt dem som bott i provisoriska tält.

– Vi har också fått intäkter från Gengåvans försäljning, pengar vi försökt använda på bästa sätt. Vår målsättning är att ingen på cam-

pingen ska behöva frysa om nätterna.

Flera av campingens gäster äter frukost på Stadsmissionen och genom det ekumeniska kyrkliga nätverket ser kyrkorna till att ett par gånger i veckan laga ett varmt mål mat åt de boende, samt bidra med psykosocialt stöd och enkla sjukvård.

Karlstads stift har även fått 10 miljoner EU-kronor för arbete med dem som har det allra sämst. Projektet ”Digniti Omnia – Värdigare liv för alla” ska stärka deltagarnas egenmakt kring områden som samhälle, hälsa, e-inkludering och språk. ●

Ge pengar

ANTINGEN DIREKT till något av projekten som presenteras här eller via en gåva till Svenska kyrkan internationella arbete: Plusgiro 90 01 22-3, Bankgiro 900-1223, Swish 9001223

Mer info på www.svenskakyrkan.se/internationelltarbete

Engagera dig vid flyktingboenden

PÅ FACEBOOKSIDAN Refugees Welcome – Molkom finner du arbetsuppgifter. På Refugees Welcome – Karlstad ser du vilka saker som behövs till Stadshuset.

Ta en fika tillsammans

ONSDAGAR KL 13-18 ordnar Pingstkyrkan café där flyktingar och svenskar kan mötas, umgås och lära känna varandra.

VILL DU GÅ DIT?

Kyrkan ligger där Hamngatan och Fredsgatan korsas.

Matkasse till barnfamiljer

BARNFAMILJER Svenska kyrkan har kontakt med och som har svårt att få pengarna att räcka både till julmat och klappar får presentkort till en välfylld matkasse. Presentkort på klappar till de små kan också slinka med ner i kassen.

VILL DU GE ETT BIDRAG?

Se [facebook.com/julanglarna](https://www.facebook.com/julanglarna) eller swisha **Julänglarna: 123 421 98 53**

Hembesök hos äldre och ensamma

FÖR MÅNGA GAMLA är teve-apparaten det enda sällskapet.

VILL DU BLI FRIVILLIG BESÖKARE?

Ring 054-540 58 55.

Laga soppor och grytor

ETT PAR GÅNGER I VECKAN bjuder kyrkornas nätverk dem som bor på kommunens camping för EU-migranter på ett mål varm mat.

VILL DU VARA MED OCH LAGA MATEN?

Kontakta eva.l.person@svenskakyrkan.se (helst) eller 054-14 19 54. Du kan också stötta verksamheten genom att swisha **Vintervärme: 123 412 60 17**

Lämna sportprylar till fritidsbanken

SNART ÖPPNAR Fritidsbanken i Karlstad. Banken fungerar som ett bibliotek, men istället för att låna böcker kan man gratis låna sport- och fritidsprylar.

VILL DU LÄMNA IN SPORTPRYLAR?

Rudskyrkan tar emot på tis-, ons- och torsdagar kl 13-15. Inlämningsstopp v 52 t o m v 3.

Vill du lindra nöd och hjälpa utsatta?

Bli god man för ensamkommande flyktingbarn

BARN SOM KOMMER ensamma till Sverige behöver någon som företräder dem och ser till att tillvaron blir trygg.

VILL DU HJÄLPA?

Se www.karlstad.se/omsorg-och-hjalp

Skattkista med kläder och skor

KÄLLAREN VID NORRSTRANDSKYRKAN är fylld av vinterkläder och skor till barn och ungdomar. Den är öppen varje tisdag mellan 11-14 och vissa torsdagar kl 16 till 18 t o m torsdagen den 17/12. Kistan öppnar åter 12/1.

VILL DU LÄMNA IN KLÄDER?

Tänk på att vi bara emot kläder som passar för årstiden. Ring 054-14 15 39 om du inte kan lämna in kläder på våra öppettider. Se svenskakyrkan.se/karlstadspastorat/skattkistan---gratis-klader eller www.facebook.com/skattkistan.svenskakyrkan

Studera, fundera och reflektera

EN TREDJEDEL av världens befolkning är i rörelse globalt – på flykt undan krig, naturkatastrofer och förtryck eller på väg mot ett bättre liv, jobb, studier eller kärlek.

På Wermlands museum visas utställningarna *Where do we migrate to?* samt *På flykt – Ungerska flyktingar* på Loka Brunn t o m 22/2. Se www.varmlandsmuseum.se

Svenska Migrationscentret visar utställningen *Moves – för en bättre framtid* till och med 31/12. Se www.migrationcenter.se/utstallning

Missade du Etisk pubs visning av filmen *Gränser*?

Sök på ordet **gränser** på [youtube.com](https://www.youtube.com) och ta del av bland andra utrikesminister Margot Wallströms, musikern Jason Diaktés, komikern Zinat Pirzadehs och ärkebiskop Antje Jackeléns tankar om gränser.

SÅNG & MUSIK

Tors 12.00 (ej jul- och nyårsafton)

Lunchmusik, Domkyrkan.

2/12 13.00 Kulturcafé "Musik, rytmer och lek" med Kerstin Andeby, fika med extra julmys, sopplunch 12.00, Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan.

3/12 19.00 Hammarönoten – sånger vid advent och jul, kören Viva Voce, Hammarö kyrka.

3/12 och 10/12 11.15 Mam-sing och Papp-sing för föräldrar med barn 11 mån-2 år, Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan.

8/12 13.30 Ruds Café, Kulturskolan, stråkelever spelar decembermusik, Ruds kyrkan.

18/12 19.00 Julkonsert med Alsters kyrkokör och Nyeds körer, Nyeds kyrka.

MAT & PRAT

2/12, 9/12 15.00 Café Herrhagen med middagsbön, Herrhagskyrkan.

9/12 12.00 Jullunch, anmälan: senast 2/12 tel 054-14 19 48, Kronoparks kyrkan.

Mån, tis, tors och fre 10.00 Morgonbön/mässa, efteråt samlas vi i gemenskap kring frukostbordet, Vikenkyrkan.

BISTÅNDSFRUKOST

5/12 9.00-11.00 Bistandsfrukost

med julkonsert, Klusterverket med Anna Lindholm & Anni Naumansson. God frukost, härlig musik och stöd till barn och kvinnor i Pakistan, kost 80:- Anm: senast 3/12 tel 054-14 19 20, Kronoparkskyrkan.

FÖREDRAG

3/12 11.00 "Petrus och Paulus - Människor som i ord och handling har visat att Gud lever", Niklas Grahn, Norrstrands kyrka.

6/12 13.00 Helena Sachs visar bilder och berättar om mentormammor i Kapstaden, Sydafrika, Domkyrkans församlingshus.

VINTERFEST

6/12 16.00 Luciatåg med Tonfiskarna, Änglakören och Lejonkören, fika, Grava kyrka.

JULVANDRING

16/12 18.00 Julvandring, Den magiska juldikten, Västerstrands kyrka.

SINNESROGUDSTJÄNST

6/12 med julbord **3/1, 7/2 och 6/3 18.00** Herrhagskyrkan.

REGNBÅGSMÄSSA

27/11, 18/12, 29/1, 26/2 19.00 Norrstrands kyrka.

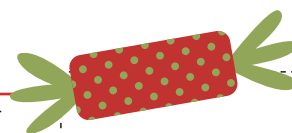
TAIZÉMÄSSA

2/12 18.30 Alsters kyrka.

GUDSTJÄNST

30/11 11.00 Adventsgudstjänst för äldre, Grava kyrka.

7/12 17.00 Hemvärnets julkorum, Domkyrkan.

PYSSEL- KVÄLL

Julstök, drop in. Pyssel, mys och trevlig stund. Barn i sällskap av vuxen.

3/12 14.00-17.00
Råtorpskyrkan

Pyssel för barn och vuxna. Vi bjuder på dryck och macka.

9/12 16.00-19.00
Norrstrands kyrka

SKÖNA ONSDAGAR

JULKRANSAR

Malin från Åstorps handelsträdgård. Material ingår och dekorationer finns att köpa på plats. Taizémässa/andakt kl 18.30, fika.

2/12 19.00
Alsters församlingshem

16/12 19.00
Nyeds församlingshem
Molkom

Andrum i advent

– meditationer kring
Frälsarkransen

Texter av Martin Lönnebo
Karlstads Motettsällskap

6/12 18.00
Domkyrkan

Varva ner inför julen

Meditation i Domkyrkan
torsdagar 19.00

Introduktion för nya 18.30
t o m 17/12
Start igen 14/1

Ekumenisk levande adventskalender i Skattkärr

Samling vid Konsum varje adventssöndag 17.00

Därifrån går vi tillsammans en kortare promenad till någon av våra kyrkor eller biblioteket inne i samhället. Välkommen, stor som liten!

Upplev Betlehem

Kom och upplev den magiska julnattens sånger vid krubban i Betlehem! Orientalisk fika i De visa kvinnornas krog.

DAG: 17, 18 och 19/12
TID: 18.00 och 19.00
Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan

Konserter

KULTURSKOLANS ADVENTSKONSERT
28/11 18.00 Domkyrkan

LUCIAKONSERT Lärkorna, Sångfåglarna, Musicanterna och Ungdomskören
11/12 18.00 Västerstrands kyrka

JULKONSERT Grafva kyrkokör och instrumentaler. Gästsolist: Ole Aleksander Bang
20/12 16.00 & 19.00 Grava kyrka

JULORATORIET av J.S.Bach, Karlstads Motettsällskap, Karlstad Barock. Sångsolister: Hedvig Eriksson, Maria Sanner, Peter Boman & Olof Lilja
20/12 18.00 Domkyrkan

JULKONSERT med elever från Operahögskolan i Stockholm
22/12 19.00 Norrstrands kyrka

Väse kyrka
19/12
19.00

Bröderna Rongedal

tillsammans med Väse kyrkokör,
Väse Gospel och Fågelvikskören

Vill du vara med i kören?
Ring Björn 054-17 29 95.
Sensus medarrangerar. Entré.

Dansa in advent

Dansmessa – Din ljusa skugga, en gudstjänst där vi alla dansar tillsammans
29/11 kl 19.00
Norrstrands kyrka

Heliga danser – meditation i rörelse
Måndagar kl 19–20.30 t o m 14/12
Start igen 11/1
Domkyrkan

Lucia

FREDAG 11 DECEMBER

18.00 Värmlands Lucia, Domkyrkan.

18.00 Luciahögtid. Luciatåg med barn från Kroppkärrsskolan. Glögg och pepparkakor, Barnens katedral/Kroppkärrs kyrkan.

LÖRDAG 12 DECEMBER

16.00 Luciahögtid, Östra Fågelviks kyrka.

SÖNDAG 13 DECEMBER

11.00 Adventsgudstjänst med Luciatåg. Alla barn som vill får vara med! Vi samlas kl 10.00 för att öva på sångerna. Julpyssel och tomtegröt, Kronoparks kyrkan.

18.00 Luciafirande, barnkören Korallerna, Alsters kyrka.

18.00 Luciahögtid, Väse kyrka.

19.00 Luciafirande och kröning av Nyeds Lucia, Nyeds kyrka.

Obs! Luciagudstjänster hittar du också under rubriken Tredje advent här nedan.

FÖRSTA ADVENT 29 NOVEMBER

10.00 Adventsgudstjänst för Små & Stora, Barnens katedral/Kroppkärrs kyrkan.

10.00 Västerstrands kyrka.

11.00 Gudstjänst, Alsters kyrkokör, Alsters kyrka.

11.00 Gudstjänst, kyrkkaffe i församlingshuset efteråt, Domkyrkan.

11.00 Adventsgudstjänst, Fredrik Höglund trumpet, Grafva kyrkokör, Ängläkören och Tonfiskarna, Grava kyrka.

11.00 Adventsgudstjänst, solist Rose-Marie Bäckstrand, Hammarö kyrka.

11.00 Adventsgudstjänst för små och stora, Miniorkören, Juniorkören, Voxette och kyrkokören, Herrhagskyrkan.

11.00 Adventsgudstjänst, Kronokören med musiker, Skatten – för alla barn, adventsfika, Kronoparks kyrkan.

11.00 Gudstjänst, kyrkkaffe med lotterier till förmån för Sv kyrkans internationella arbete, Norrstrands kyrka.

11.00 Gudstjänst, Nyeds körer, Nyeds kyrka.

11.00 Adventsgudstjänst, Väse kyrkokör, kaffe, Väse kyrka.

15.00 Ekumenisk adventsgudstjänst, Ekumeniska Adventskören, adventskaffe, Östra Fågelviks kyrka.

16.00 Adventsgottesdienst, adventsgudstjänst på tyska, lyktparad, knytfika i sockenstugan, Grava kyrka.

16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.

18.00 Adventscarols med Domkyrkokören och Vox Maria, Domkyrkan.

18.00 Adventsgudstjänst, Skoghalls kyrkokör, fairtrade försäljning, Skoghalls kyrka.

20.00 Completorium, ekumenisk aftonbön. Stilla stund med möjlighet att tända böneljus, Domkyrkan.

ANDRA ADVENT 6 DECEMBER

10.00 Familjegudstjänst, Västerstrands kyrka.

11.00 Högmässa, Domkyrkan.

11.00 Mässa, Skatten – för alla barn, kyrkfika, Kronoparks kyrkan.

11.00 Högmässa, Norrstrands kyrka.

11.00 Söndagsmässa, Vikenkyrkan.

11.00 Musikgudstjänst "Från advent till jul", Väse gospel och Väse kyrkokör, Väse kyrka.

13.00 Finsk självständighetsdagsgudstjänst, Västerstrands kyrka.

15.00 Gudstjänst, Granberga vårdboende, Väse.

16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.

18.00 Andrum i advent, Domkyrkan.

18.00 Musikgudstjänst, Viva Voce, Skoghalls kyrka.

18.00 Musikgudstjänst med Västerstrands dag- och kvällskör, Västerstrands kyrka.

18.00 Julkonsert med kören Voicette, Älvsbacka kyrka.

20.00 Completorium, ekumenisk aftonbön, Domkyrkan.

TREDJE ADVENT 13 DECEMBER

10.00 Luciagudstjänst, Västerstrands kyrka.

11.00 Högmässa, Domkyrkan.

11.00 Gudstjänst med kyrklunch, Grava församlingshem.

11.00 Mässa, kyrkkaffe, Norrstrands kyrka.

11.00 Gudstjänst, Ö:a Fågelviks kyrka.

13.00 Gudstjänst på teckenspråk, Vikenkyrkan.

15.00 Högmässa, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, Västerstrands kyrka.

15.00 Luciagudstjänst, Miniorkören, Juniorkören och kören Voxette, Herrhagskyrkan.

16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.

18.00 Andrum i Advent, "Vesper" av Odd Johan Overöye med kören Vox Maria, Domkyrkan.

18.00 Luciagudstjänst, barnkör, Skoghalls kyrka.

FJÄRDE ADVENT 20 DECEMBER

11.00 Högmässa, solosång Anna Rydberg, Hammarö kyrka.

11.00 Musikgudstjänst, Motettsällskapets seniorkör, Herrhagskyrkan.

11.00 Adventsgudstjänst, Kronoparks kyrkan.

11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.

11.00 Högmässa, Ö:a Fågelviks kyrka.

15.00 Musikgudstjänst, Vikenkyrkan.

18.00 Julkonsert med församlingens kyrkokörer, Alsters kyrka.

JULAFTON 24 DECEMBER

Samling vid krubban

- 10.00 Julbön för Små & Stora vid krubban i Betlehem, Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan.
- 10.00 Julmusikal, Råtorpskyrkan.
- 10.00 Väse kyrka.
- 10.00 Västerstrands kyrka.
- 11.00 Sång av barnkören, Alsters kyrka.
- 11.00 Domkyrkan.
- 11.00 Tonfiskarna och Änglakören, Grava kyrka.
- 11.00 Hammarö kyrka.
- 11.00 Vi bygger krubban tillsammans! Små & Stora-gudstjänst med sång av Lovisa Hellström, Kronoparkskyrkan.
- 11.00 Norrstrands kyrka.
- 11.00 Sång av barnkören, Nyeds kyrka.

Julbön

- 9.00 Barnens julbön, bibelutdelning, Barnens Katedral/Kroppkärrskyrkan.
- 11.00 Julbön för små och stora, Herrhagskyrkan.
- 11.00 Rudskyrkan.
- 17.00 Sång av Mari Lindbäck, Alsters kyrka.
- 17.00 Domkyrkan.
- 17.00 Hammarö kyrka.
- 17.00 Norrstrands kyrka.
- 17.00 Med sångsolist, Västerstrands kyrka.
- 17.00 Östra Fågelviks kyrka.

Julnatt

- 23.00 Samling på Herdarnas äng utanför kyrkan. Servering av glögg och pepparkakor. 23.30 Midnattsmässa, sång & musik av Joel Holmqvist m. fl. Kronoparkskyrkan.
- 23.30 Julnattsmässa, Domkyrkan.
- 23.30 Julnattsgudstjänst, Grafva kyrkokör, Grava kyrka.
- 23.30 Midnattsmässa, Viva Voce, Niklas Lindholm trumpet och Margareta Jonasson flöjt, Skoghalls kyrka.

JULDAGEN 25 DECEMBER

Julotta

- 7.00 Sång från 6.30 av Alsters kyrkokör och Peter Boman, Alsters kyrka.
- 7.00 Domkyrkan.
- 7.00 Anna Andersson-Blomqvist sång, Grava kyrka.
- 7.00 Angelica Larsson Asp solosång, Rustan Christensson trumpet. Skoghalls kyrkokör, Hammarö kyrka.
- 7.00 Väse kyrkokör och Gospelkören medv, Väse kyrka.
- 7.00 Västerstrands kyrkokör, Västerstrands kyrka.
- 7.00 Sång av Anna, Maria och Hannes Rydberg, Älvsbacka kyrka.
- 7.00 Fågelvikskören, Östra Fågelviks kyrka.
- 9.00 Sång av Nyeds körer, Nyeds kyrka.
- Mässa
- 10.00 Julmässa med frukost, efter gudstjänsten samlas vi i gemenskap kring frukostbordet, Vikenkyrkan.
- 11.00 Högmässa, Norrstrands kyrka.
- 16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.

ANNANDAG JUL 26 DECEMBER

- 10.00 Psalmgudstjänst, Västerstrands kyrka.
- 11.00 Högmässa, Domkyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 11.00 Gudstjänst med enkel lunch, Skoghalls kyrka.
- 15.00 Julens sånger och psalmer, kaffe, Mariagården, Skattkärr.
- 16.00 Gudstjänst med julens sånger, Jonas Helander solist, Grava kyrka.
- 18.00 Orgelmusik i juletid, Eneken Berglund och Hans Nordenborg, Domkyrkan.

SÖNDAG 27 DECEMBER

- 10.00 Högmässa, Västerstrands kyrka.
- 11.00 Carologudstjänst, Domkyrkan.
- 11.00 Gudstjänst med nattvard, Grava kyrka.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 11.00 Gudstjänst, Väse kyrka.
- 16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.

Domkyrkans öppettider

Mån-ons, fre 9-16
tors 9-19, lör 10-16, sön 10-18

Stadsmissionen

JULTALLRIK
15/12 kl 11-12.30

JULGRÖT
22/12 kl 11-12.30

ÖPPET: 8.00-14.00

STÄNGT: 24-27/12,
31/12, 1/1 och 6/1

Herrgårdsgatan 7

Bara Vara

27/12 9.30-13.00

Frukost med gudstjänst och mindfulness
Medveten närvaro, meditation och paxandning

Anm: senast 21/12 till 054-51 24 22 eller

regina.piscator@svenskakyrkan.se

Avgift 30:- för frukost

Hammarö kyrka och Hammars gård

Öppet hela julen i Norrstrands kyrka

Kom och fira jul i Norrstrands kyrka!
Det kostar inget och du kommer och går som du vill. Mat, kaffe, samvaro och gudstjänster varvas. Välkommen!

Julafton 24/12 kl 10-18

- 10.00 Välkommen in
- 11.00 Samling vid krubban och kaffe
- 13.30 Julmat
- 15.00 Berättarstund med Margareta Brandby-Cöster, Kalle Anka på tv:n eller bara mys
- 17.00 Julbön

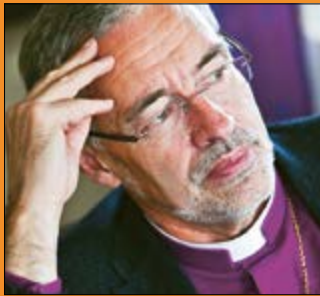
Juldagen 25/12 kl 10-16

- 11.00 Högmässa, därefter kaffe och julmat
- 13.00 Julstämning med musik
- 14.00 Berättarstund med Margareta Brandby-Cöster eller bara mys

Annandag jul 26/12 kl 10-15

- 11.00 Gudstjänst och kaffe med julmat
- 13.00 Julfavoriter med Anni Naumansson och vänner, sång och musik

Samtal, lovsång och mingel

Biskop Esbjörn Hagberg möter Alem Fisshatzion i ett samtal om flyktingar och integration.

Ekumenisk lovsångsgudstjänst med barnkör från Grava församling, Gospel Groove Company från Tingvall kyrkan. Efteråt blir det Världens mingel i församlingshuset.

24/1 18.00 Domkyrkan

Kaffe på Biskopsgården

Lördag 5 mars 12-14

FASTEINSAMLING med kaffeservering, lotterier, brödförsäljning, information om Svenska kyrkans internationella arbete, biskops-paret Esbjörn och Kathrin Hagberg visar biskopsgården, underhållning.

JULGRANS-PLUNDRING

10/1

15.00-17.00

Västerstrands kyrka

Anm till Anna-Lena Larsson
054-14 19 64 senast 17/12

21/1 17.00

Kronoparkskyrkan

Julgransskakning med dans kring granen, tomtegröt, filmvisning och besök av en hemlig gäst

VÄXTPLATS VIKEN

VÄLKOMMEN till Vikenkyrkans gemensamma vardagsrum och kök! En plats för gemenskap, oväntade möten, glädje och inspiration i våra liv. Här kan vi tillsammans syssla med det vi har lust för, vad det än må vara.

Öppettider: Mån- och torsdagar 9.00-12.00
Tisdagar 13.00-16.00
Stängt jul- och nyårsafton

Trettondags-konsert

6/1 18.00
Skoghalls kyrka

Evensong

Skoghalls kyrkokör och Nova Cantica
Fairtrade försäljning

Världsböndagen

Fredag 4 mars 18.00
Domkyrkan

NYÅRSAFTON 31 DECEMBER

- 16.00 Nyårsbön, sång & musik av Anna Lindholm & Anni Naumansson med familjer, Kronoparkskyrkan.
- 16.00 Nyårsbön, Norrstrands kyrka.
- 16.00 Nyårsbön, Älvsbacka kyrka.
- 17.00 Ekumenisk nyårsbön, Domkyrkan.
- 17.00 Nyårsbön, Grava kyrka.
- 17.00 Nyårsbön, Peter Bohman sång, Hammarö kyrka.
- 17.00 Ekumenisk nyårsbön, Väse kyrka.
- 18.00 Nyårsbön med sångsolist, Västerstrands kyrka.

NYÅRSDAGEN 1 JANUARI

- 11.00 Högmässa, Domkyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 16.00 Gudstjänst, Västerstrands kyrka.

TRETTONDAG JUL 6 JANUARI

- 10.00 Nicaraguanska bondemässan, kören Hembrygden sjunger, Västerstrands kyrka.
- 11.00 Högmässa, Domkyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Kronoparkskyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 11.00 Gudstjänst, Väse kyrkokör och Väse Gospel, Väse kyrka.
- 15.00 "Vi sjunger julens sånger", Herrhagskyrkan.
- 16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.
- 17.00 Musikgudstjänst, Vox Nova, solist Andreas Jonsson, Grava kyrka.
- 18.00 Musikgudstjänst, Magnus Lindholm och Eva Enders sång, Alsters kyrka.

GUDSTJÄNST

- 3 JANUARI
- 11.00 Högmässa, Domkyrkan.
- 11.00 Mässa, Kronoparkskyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 11.00 Gudstjänst, Nyeds kyrka.
- 11.00 Nyårsmässa, Vikenkyrkan.
- 11.00 Högmässa, Ö:a Fågelviks kyrka.
- 15.00 Gudstjänst, Granberga vårdboende, Väse.
- 16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.
- 18.00 Sinnesrogudstjänst, Herrhagskyrkan.
- 10 JANUARI
- 11.00 Högmässa, Domkyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Grava kyrka.
- 11.00 Gudstjänst, Kronoparkskyrkan.
- 11.00 Gudstjänst, Norrstrands kyrka.
- 16.00 Rudsmässan, Rudskyrkan.
- 20.00 Completorium, Domkyrkan.

GUDSTJÄNST FÖR SMÅ & STORA

- 10/1 11.00 Gudstjänst, kaffe, julgransskakning, Mariagården, Skattkärr.
- 10/1 15.00 Gudstjänst med Herrhagskyrkans julfest, Miniörkören samt Juniörkören, Herrhagskyrkan.
- 17/1 10.00 Musikgudstjänst, Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan.
- 7/2 10.00 Barnens katedral/Kroppkärrskyrkan.
- 14/2 11.00 Miniörkören, Juniörkören, Voxette, Herrhagskyrkan.

CAFÉGUDSTJÄNST

- 24/1 och 21/2 15.00 Servering i kyrkorummet, Herrhagskyrkan.

LUNCHMÄSSA

- 29/1 11.00 Mässa med lunch, Herrhagskyrkan.

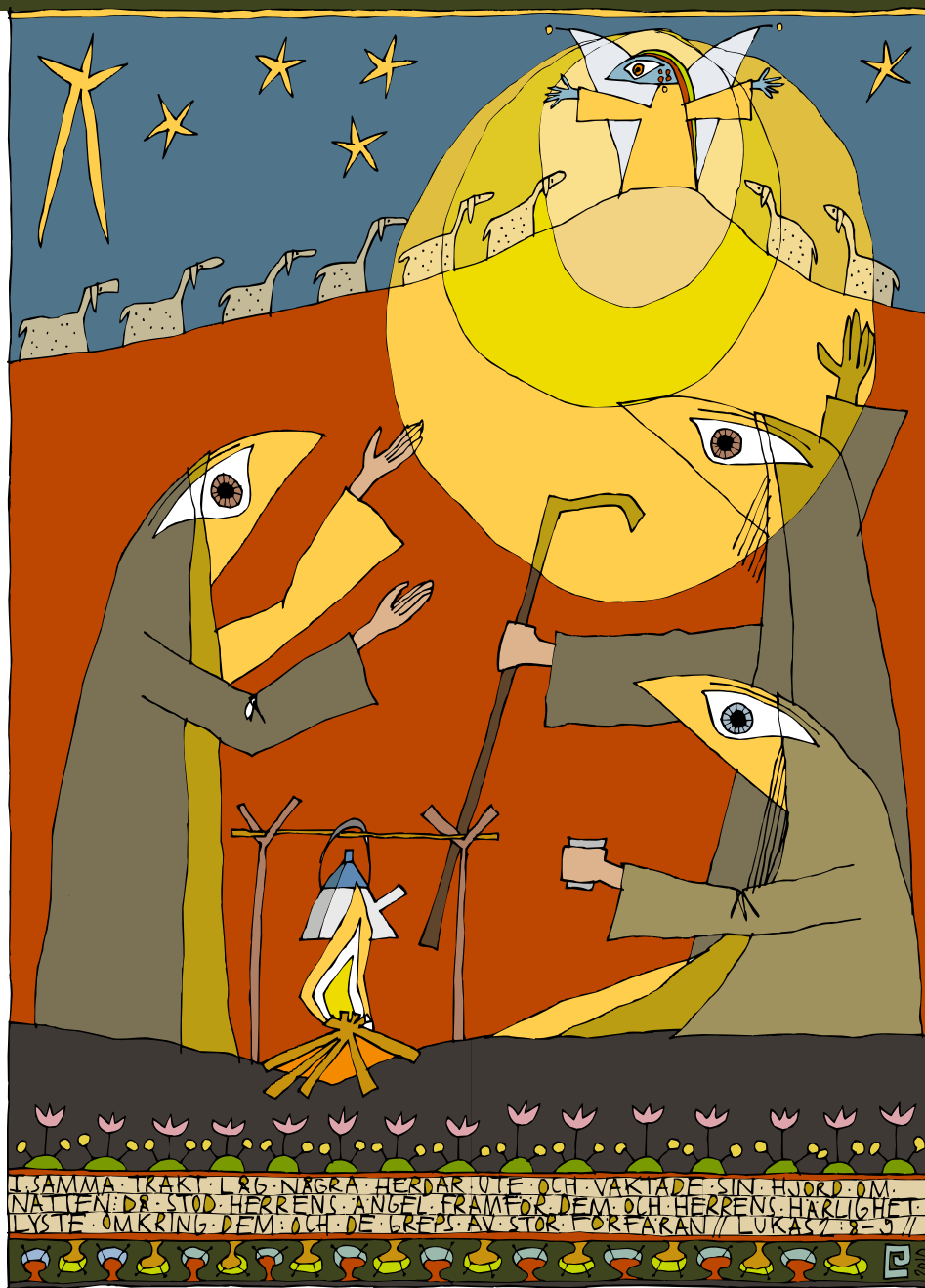

bild JONAS LINDER

LUK 2:1-20

JULEVANGELIET

VID DEN TIDEN utfärdade kejsar Augustus en förordning om att hela världen skulle skattskrivas. Det var den första skattskrivningen, och den hölls när Quirinius var ståthållare i Syrien. Alla gick då för att skattskriva sig, var och en till sin stad. Och Josef, som genom sin härkomst hörde till Davids hus, begav sig från Nasaret i Galileen upp till Judeen, till Davids stad Betlehem, för att skattskriva sig tillsammans med Maria, sin trolovade, som väntade sitt barn.

Medan de befann sig där var tiden inne för henne att föda, och hon födde sin son, den förstfödde. Hon lindade honom och lade honom i en krubba, eftersom det inte fanns plats för dem inne i härbärgets.

I samma trakt låg några herdar ute och vaktade sin hjord om natten. Då stod Herrens ängel framför dem och Herrens härlighet lyste omkring dem, och de greps av stor förfäran. Men ängeln sade till dem: "Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en

glädje för hela folket. I dag har en frälsare fötts åt er i Davids stad, han är Messias, Herren. Och detta är tecknet för er: ni skall finna ett nyfött barn som är lindat och ligger i en krubba." Och plötsligt var där tillsammans med ängeln en stor himmelsk här som prisade Gud:

"Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt."

När änglarna hade farit ifrån dem upp till himlen, sade herdarna till varandra: "Låt oss gå in till Betlehem och se det som har hänt och som Herren har låtit oss veta." De skyndade i väg och fann Maria och Josef och det nyfödda barnet som låg i krubban. När de hade sett det, berättade de vad som hade sagts till dem om detta barn. Alla som hörde det häpnade över vad herdarna sade. Maria tog allt detta till sitt hjärta och begrundade det. Och herdarna vände tillbaka och prisade och lovade Gud för vad de hade fått höra och se: allt var så som det hade sagts dem. ●